

„Kádár ügynökei terrorizálják Bécsset...”, avagy hogyan raboljunk embert?

Az alább közlendő dokumentumok¹ a magyar állambiztonság Ausztriában végrehajtott operatív akcióját mutatják be, amelynek célja Geőcze (Gőcze) Bertalan, vagy ahogy a szervek emlegetik, „Őszes” fedőnevű célszemély² hazahozatala volt. Itt érdemes megjegyeznünk, hogy a fedőnév mindig a konspirációt szolgálta, ezért fedőneve nemcsak az ügynököknek,³ hanem a célszemélyeknek, több esetben az operatív tiszteknek,⁴ sőt az egyes operatív akcióknak is volt, ahogy ez az alábbi iratok is bizonyítják.

Abban az esetben, amikor egy személy ellen irányuló állambiztonsági akció forrásait vizsgáljuk, az első és talán a legfontosabb feladatunk azoknak a kérdéseknek a tisztázása, hogy az adott személy hogyan és miért került az állambiztonság látókörébe, s hogy ezek után vele kapcsolatban mi volt a szervek célja.

Geőcze Bertalan a második világháborút követően került Hegyeshalomra, majd az ottani általános iskola igazgatója lett, és ellátta a helyi földműves-szövetkezet elnöki teendőit is. Helyismeretének köszönhetően jövedelmét csempészéssel egészítette ki, s mivel jó kapcsolatot ápolt a helyi rendvédelmi és határőrizeti szervek képviselőivel, tevékenysége fölött szemet hunytak. Ennek ellenére – 1948 februárjában – illegálisan elhagyta az országot, mivel ekkor már több köztörvényes bűncselekménnyel is megvádolták (pl. sikkasztással). Az állambiztonsági iratok tanúsága szerint Ausztriában kapcsolatba került a Kollényi György volt vezérkari tiszt és zágrábi katonai attasé vezette, Magyarország ellen hírszerzést folytató csoportosulással,⁵ illetve „dolgozott” a francia, valamint az amerikai megszállóknak is.⁶ Közben kapcsolatot tartott a magyar állambiztonsággal, amelynek maga ajánlotta fel a szolgálatait, annak reményében, hogy büntetlenül hazatérhet. Akkoriban formailag nem szervezték be, tehát nyilatkozatot nem vettek tőle, hanem csak próbafeladatokat adtak neki.⁷ Feltehetően azért, hogy a hírszerzés ügynöki feladatokat végrehajtása céljából felvegye vele a kapcsolatot. Az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára iratai között Wiesner Bertalan fedőnéven⁸ megtalálható a hírszerzés beszerzési dossziéja, amelyben elsődlegesen a rá vonatkozó anyagokat gyűjtötték össze. (A beszerzési dossziét már a tanulmányozás során megnyitották, de sokszor nem semmisítették meg, akkor sem, ha sikertelen volt a beszerzési kísérlet. Ez is bizonyítja, hogy mennyire bonyolult annak megítélése, hogy ki tekinthető igazán ügynöknek.)

1951-ben Geőczének a magyar állambiztonsággal véglegesen megszakadt a kapcsolata. Ekkor már – állítólag – Bécsben önálló „hírügynökséget” (kémirodát) és egy Magyarország ellen tevékenykedő rezidentúrát működtetett,⁹ a megszerzett információkat pedig pénzért árulta. A magyar állambiztonsági szervek többszöri megkeresését elutasította. Találkozni sem volt hajlandó velük Bécs szovjet szektorában.¹⁰ Attól félhetett, hogy esetlegesen szovjet segítséggel elfogják, hazahozzák és bíróság elé állítják, ahogy egyik munkatársával, Stadler Károllyal ez meg is történt, akit a bírósági eljárás során kötél általi halálra ítélték.¹¹ Magyarországi kémrezidentúrájának felszámolása és a Stadler-eset után Geőcze óvatosabbá vált, de tevékenységét nem szüntette meg teljesen. Jelentős aktivizálódása csak az 1956-os események idején (rádióadót hozott be az országba Ábrányi Auréllal), illetve az azt követő időszakban következett be, mégpedig a menekültek körében kifejtett beszerzések, illetve ügynöki munkára való felszólítás formájában.¹² Tulajdonképpen ezek, vagyis több, akkoriban államellenesnek minősülő bűncselekmény (csempészés, tiltott határátlépés, kémkedés) volt az oka, hogy Geőcze Bertalan az állambiztonság látókörébe került. Személyére ezért már 1952-ben körözési dossziét¹³ nyitottak, amiből egyrészt megismerhetjük, hogy mi is volt Geőcze Bertalannal a magyar állambiztonság célja, másrészt pedig azt, hogy ezt milyen módon s milyen eszközökkel akarta elérni.

Az iratok tanúsága szerint a cél Geőcze Bertalan felkutatása és ellenséges tevékenységének megszüntetése volt, amit egy hazahozatali akció keretében akartak megvalósítani. Az efféle hazahozatali akció nem számított egyedi esetnek a magyar állambiztonság gyakorlatában. Több ilyen történetet is ismerünk, bár ezek végkifejlete különböző volt. Míg 1947-ben egy Borbély nevű újságíró elleni akció tragikusan végződött (a hazahozatal közben életét veszette, ólmosbottal agyonverték¹⁴), addig 1961-ben – a részletek ugyan nem ismertek – Ábrányi Aurél újságírót sikeresen „hazahozta” a magyar állambiztonság,¹⁵ bár 13 éves börtönbüntetésének letöltése után nem tudni, hogy mi történt vele.

Hogy a Geőcze Bertalan elleni, „Evezős” fedőnéven tervezett hazahozatali akció hogyan alakult, arra választ a közölt dokumentumok adnak. Ugyanakkor azt is megismerhetjük belőlük, hogy kik voltak az akció kitervelői, közreműködői és közvetlen végrehajtói, s hogy egy ilyen akcióba mennyi (felesleges) energiát fektetett a magyar állambiztonság, s mennyi ember összehangolt cselekvésére volt szükség a végrehajtásához. Emellett bizonyítékul szolgálnak a volt szocialista országok állambiztonsági szerveinek együttműködésére, valamint közös ügynökök foglalkoztatására is.

Dokumentumok

1. Javaslat Geőcze Bertalan hazahozatalára, 1958. szeptember 10.

Belügyminisztérium

Laczkó szds. elv.¹⁶

II/2-h alosztály¹⁷

Szigorúan titkos!

Engedélyezem:

Hazai Jenő r. ezredes¹⁸

osztályvezető h.

Javaslat

Budapest, 1958. szeptember 10.

Geőcze Bertalan hírszerző ügyében „Evezős” akciót készítünk elő. Ezzel kapcsolatban ausztriai ügynökségünk megkezdte Geőcze tanulmányozását és az akció előkészítésére a szükséges intézkedések megtételét.

Az akció végleges kidolgozása október 20-án lesz, amikor is a tanulmányozás eredményétől függően kidolgozzuk a végleges kombinációs tervet.¹⁹

A lebonyolítás előreláthatólag a csehszlovák-osztrák határon lesz, miután a területi adottságok igen megfelelőek, ezen túlmenően „Schusztter” fn. ügynökünk,²⁰ aki az akció előkészítésével foglalkozik, ezt a területet jól ismeri.

Fentiek alapján szükséges, hogy a csehszlovák elvtársakkal Prágában megtárgyalásra kerüljön ezen körülmény, és a csehszlovák elvtársak jóváhagyása és segítsége is szükséges.

Konrád Árpád²¹ r.örgy. és Sipos Károly²² r.örgy. elvtársak jelenleg Berlinben tartózkodnak, ugyancsak egy [!] „Evezős” akció előkészítésének megbeszélése céljából.

Berlinből visszafelé Prágán keresztül jönnek, s így célszerű lenne idő- és költségkímélés céljából, hogy útjukat Prágában egy napra megszakítsák, és a csehszlovák elvtársakkal megtárgyalják az akció lebonyolítását. Egyben kérik a csehszlovák elvtársak segítségét is. Egyelőre csak elvileg állapotodnának meg, a végleges kombináció kidolgozása után állapotunk meg a pozsonyi állambiztonsági szervekkel, mivel az akció az ő határszakaszukon lesz lebonyolítva.

Fentiek alapján kérjük engedélyezni, hogy Konrád Árpád r. örgy. és Sipos Károly elvtársak Berlinből való visszatérésük alkalmával, útjukat Prágában megszakítsák, és az akciót, melyet Konrád elvtárs tökéletesen ismer, elvileg a csehszlovák elvtársakkal letárgyalja.

Bálint István²³ szds.

Konrád Árpád r. örgy.
Alosztályvezető mb.

Laczkó György r. szds.

2 pl. MK-né
1 pl. Vezető elv.
1 pl. T. elv.

183/709.

[ÁBTL 3.1.5. O-12630/3 152. A fejlécen Hazai Jenő és egy olvashatatlan aláírás szerepel, valamint a dokumentum végén Bálint István, Konrád Árpád és Laczkó György aláírása található. Géppel írt tisztázat.]

2. Jelentés a csehszlovák társszervekkel folytatott megbeszélésről, 1958. szeptember 23.

Belügyminisztérium

II/2-h. alosztály

Szigorúan titkos!

Tárgy: Gőcze Bertalan ügye

Jelentés
Budapest, 1958. szeptember 23.

Geőcze Bertalan ügyében megbeszélést folytattunk Prágában „Puskás”²⁴ tartójával,²⁵ Fischer elvtárral. A megbeszélés célja volt megállapodni abban, hogy milyen segítséget várhatunk a csehszlovák elvtársaktól Geőczével kapcsolatban tervezett „Evezős” akció lebonyolítása során. Fischer elvtárs elmondotta, hogy már tud a tervezett akciónkról, mert a feladat végrehajtására kiszemelt „Schuszter” fn. ezt elmondotta „Puskásnak”, mivel őt is szándékozott bevonni a már általa megkezdett akcióba.

Továbbiakban Fischer elvtárs kifejtette véleményét „Schuszter” személyéről. Eszerint megbízhatatlan „Schuszter”, sőt állítása szerint a csehszlovák elvtársakkal szeretne kapcsolatot tartani, s velünk megszakítani. „Schuszter” idegei gyengék, és ezért egy akciójuk során lemondtak közreműködéséről. Eleinte készséges, de később húzódozás tapasztalható nála, a veszélyesebb feladatokat igyekszik másra hárítani, és csak a csempészet érdekli. A konspirációs készsége – Fischer elvtárs véleménye szerint – gyenge, szemben „Puskáséval”. „Feleségével” nincs jó viszonyban, és ezért ki van téve annak a veszélynek, hogy egyszer a „felesége” bosszúból feljelenti őt az osztrák vagy amerikai hatóságoknál. „Felesége” ugyanis ismeri „Schuszter” tevékenységét „Puskás” egyik jelentése szerint „Schuszter” „felesége” neki tett egyszer olyan kijelentést, hogy „Schuszter” nehéz anyagi helyzete miatt nem kap elég pénzt, s ha ez továbbra is így marad, kénytelen lesz elmenni Münchenbe az amerikaiakhoz. [...] ²⁶

Fischer elvtárs kifejtette azt a véleményét, hogy szerinte „Schuszter” nem fogja végrehajtani ezt a feladatot, és javasolta, hogy szakítsuk meg vele a kapcsolatot, mert nagyon félnek, hogy az ő ügynöküket, „Puskást” veszélyezteti, akit most igen komoly, nehéz és rendkívül fontos feladattal bíztak meg. Fischer elvtárs kifejtette, hogy szerinte „Schuszter” kétkulacsos,²⁷ valamelyik hírszerzőszervnek, vagy az osztrákoknak, vagy az amerikaiaknak beszervezett embere.

Néhány órával később Fischer elvtárs véleményét változtatva, az újabb megbeszélésen kifejtette, hogy a jelenlegi körülmények között el tudja képzelni azt, hogy „Schusztter” a feladatát végrehajtja. Majd kérte tőlünk azt, hogy ne szakítsuk meg vele a kapcsolatot, hanem bízzuk meg apróbb feladatok elvégzésével, hogy ne érezze magát mellőzöttnek „Schusztter”, nehogy sértődöttségéből valamilyen kellemetlenséget kövessen el, és leleplezze „Puskást”. Bár megemlítette Fischer elvtárs, hogy „Puskás” határozottan állítja, hogy ha bárkit is leleplezne „Schusztter” valamelyik ellenséges hírszerző szervnek, de őt semmiképpen sem.

Végül aziránt tájékoztunk, hogy „Schusztter” által esetlegesen végrehajtandó „Evezős” akció során kaphatunk-e támogatást a csehszlovák elvtársaktól, felhasználhatnánk azt a határkaput²⁸ Csehszlovákia területén, amelyet „Puskás” és „Schusztter” az eddigiek során használtak. Ez azért lett volna szükséges, mert „Schusztter” ezt a határkaput jól ismeri, itt már több akciót bonyolított le, nagyobb a biztonságérzete, és szerinte az osztrákok a csehszlovák határt kevésbé ellenőrzik, mint a magyar határt. Fischer azt válaszolta, hogy azt a határkaput megszüntették. Távolabb nyitottak egy másikat, melyet „Schusztter” már szerinte nem ismer.

Nem szögezte le határozottan, hogy nem adnak segítséget ilyen tekintetben, de érezhető volt, hogy örömmel venné, ha mi állnánk el ettől önként. Így megállapodtunk abban, hogy az akciót nem a csehszlovák elvtársak határszakaszán hajtánánk végre.

Végül arra a kérdésre, hogy egy esetleg illegális találkozó létrehozása érdekében a régi határkapun átjöhetne-e „Schusztter”, Fischer elvtárs azt válaszolta, hogy a határkapu lezárása miatt ez veszélyes, és legális átjövetelekre és találkozóra igyekezett rábeszélni minket.

A Fischer elvtárral való megbeszélés szívélyes és udvarias volt, de végeredményben eredmény nélkül végződött. Prágából 1958. szeptember 16-án este indultunk Budapestre.

Megjegyzés:

Véleményünk szerint Fischer elvtárs igen eltúlozta „Schusztterről” kialakult véleményét, s ez nyilvánvalóan összefüggésben van „Puskás” fn. ügynökük védelmével, akit egy igen veszélyes, fontos feladattal²⁹ bíztak meg. Szemmel láthatóan az a törekvés, hogy szeretnék „Puskást” „Schuszttertől” végelegesen elválasztani, ami összefüggésben lehet azzal a ténnyel, hogy a két ügynök szoros kapcsolatban áll egymással,³⁰ s így minden tilalom ellenére kölcsönösen tájékoztatják egymást a kapott feladatokról. Sipos őrgy. elvtársnak is az volt a véleménye – bár nem ismerte az ügyet részleteiben, csak a beszélgetés folyamán alakult az ki – hogy Fischer elvtárs aggályait és rossz véleményét az önzés sugallta.

Javaslat:

Javasoljuk a „Schusztterrel” esedékes találkozó során a fentieket óvatos formában megbeszélni, és ezeket a problémákat tisztázni.

Ezen túlmenően az „Evezős” akciót pedig a magyar határszakaszon lebonyolítani.

2 pl. MK-né
1 pl. Vezető elv.
1 pl. d.

Konrád Árpád r. őrgy
alosztályvezető

[ÁBTL 3.1.5. O-12630/3 159-160. Aláírás nélküli, géppel írt tisztázata.]

3. Javaslat „Schuster” fedőnevű ügynökkel kelet Berlinben történő találkozóra, 1958. október 2.

Engedélyezem:
Galambos József³¹ r. ezredes
főosztályvezető

Javaslat
Budapest, 1958. október 2-án.

Geőcze Bertalan hírszerző ügyében „Evezős” akciót készítünk elő. Az akció előkészítése során „Schuszter” fn. ügynökünknek legutóbbi találkozásunkkor, mely Budapesten 1958. szeptember 5-én volt, konkrétan ezt a feladatot adtuk oly módon, hogy tanulmányozza Geőczét konspiráltan, különös figyelemmel mozgására és napi időbeosztására, hogy ennek alapján, figyelembe véve „Schuszter” javaslatát, kidolgozzuk a végső kombinációt.

„Schuszter” fn. ügynökünkkel abban állapodtunk meg, hogy a tanulmányozásra másfél hónap idő szükséges, és ennek leteltével, 1958. október 20-án Kelet-Berlinben a Néva étteremben találkozunk déli 12 h-kor, akadályoztatás esetén a biztosító találkozó 21 és 22-én ugyanott, ugyanabban az időben.

Ezen találkozón „Schuszter” konkrét javaslattal jelentkezik, ahol már figyelembe veszi az általa felderített körülményeket, melyeket velünk ismertet.

A Berlinben való találkozást azért választottuk, mert nem kívánatos, hogy „Schuszter”, aki osztrák állampolgár, az akció lebonyolítása előtt rövid két hónap alatt kétszer egymás után akár Magyarországra, akár más népi demokráciába beutazzon, mert ezzel csak felhívna magára az ellenséges elhárítás figyelmét. Nyugat-Berlinbe való utazásra megfelelő legendája van, és onnan pedig feltűnés nélkül átjönni Kelet-Berlinbe nem probléma.

Fentiek alapján javasoljuk, hogy október 20-i találkozóra Hazai Jenő r. ezredes, Konrád Árpád r. őrgy és Laczkó György r. szds. elvtársak utazzanak ki. Laczkó szds. elvtárs „Schuszter” fn. ügynök kapcsolattartója, míg az Osztályvezető és Alosztályvezető elvtársak jelenléte azért szükséges, hogy a javaslat megvitatásánál döntés szempontjából álláspontot képviseljenek.

„Schuszterrel” ezután az akcióig újabb találkozót már nem bonyolítunk le, hanem megállapodunk vele egy olyan jelzésben, mely az akció végrehajtását jelenti, és melyet akkor küldünk meg neki, miután itthon a vezető elvtársakkal is engedélyeztettük a javaslatot.

Időközben a csehszlovák elvtársaktól értesültünk, hogy „Schuszter” a feladat elvégzését megkezdte.

A találkozó időtartama előreláthatólag 3-5 napot vesz igénybe, mely időre a kiutazó elvtársakat megfelelő napidíjjal és operatív költség fedezésére 1000 keletnémet márkával látjuk el.

Fentiek alapján kérjük a találkozó lebonyolításának engedélyezését.

Hazai Jenő r. ezredes
osztályvezető

3 pl. MK-né
1 pl. Vezető elv.

[ÁBTL 3.1.5. O-12630/3 161-162. Aláírás nélküli, géppel írt tisztázat.]

4. Jelentés az egyes ügynökök feladatairól, operatív akciókról, 1959. január 23.

Belügyminisztérium
II/2-h. alosztály

Szigorúan titkos!

62-391/59.

Jelentés
Budapest, 1959. január 23.

1. Geőcze Bertalan hírszerző ügyében foglalkoztattuk „Bodrogi”, „Telkes”, „Varga” és „Dömötör” fn. ügynökeinket azzal a céllal, hogy Geőcze visszaszerzését végrehajtsuk. Miután ez nem járt sikerrel, tervbe vettük vele kapcsolatban az „Evezős” akció végrehajtását.

Az „Evezős” akció előkészítésére „Schusztter” fn. ügynökünk kapott feladatot, aki Bécsben külső figyelés³² alá vonta Geőczét abból a szempontból, hogy bemérjük mozgását és kidolgozzuk a konkrét akció végrehajtását.

Foglalkoztatjuk továbbá ebben az ügyben „Városi”, „Barabás” és „Merész Gábor” fn. ügynökeinket, akik lehetőségekkel rendelkeznek Geőczénél abból a szempontból, hogy felderítsük jelenlegi ténykedését és mozgását, valamint előkészítsük az akció végrehajtását.

Jelenleg „Városi” fn. ügynökünk külföldön tartózkodik, ahol feladata, hogy Geőczét több alkalommal vigye el városnézésre Bécsbe[n] a saját gépkocsijával, mellyel azt kívánjuk elérni, hogy az akció végrehajtására megteremtjük a lehetőséget gépkocsi vonalon.

„Merész Gábor” fn.³³ ügynökünk szerepe az akcióban az lesz, hogy mint meghívó ember tevékenykedjen a megelőző időben, vagyis kimozdítsa Geőczét lakásáról, és úgy találkozzon, hogy utána az akciót végrehajthassuk.

2. Siklói István³⁴ hírszerző ügyében „Grete” és „Városi” fn. ügynökeinket foglalkoztatjuk.

Siklói mindkét ügynökünknek beszerzési ajánlatot tett. „Gretét” felkérte, hogy mint osztrák állampolgár végezzen részére felderítő munkát legálisan Bécsben tartózkodó magyarok és más népi demokratikus országból érkező személyek között.

Ezen túlmenően „Gretét” alkalmazni kívánja a közeljövőben megnyitandó új eszpresszóban, melyet Bécs központi kerületében kíván megnyitni az amerikaiak megbízásából. „Grete” utasításunkra elfogadja Siklói ajánlatát és megkezdte Siklói alsó és felső kapcsolatainak felderítését. Ugyanakkor „Gretén” keresztül módunk lesz Siklósihoz, ill. az amerikaiakhoz jól képzett, kipróbált ügynököket bejuttatni anélkül, hogy „Grete” előtt is fel kellene fedni kilétüket.

„Városi” fn. ügynökünk barátilag is igen jó viszonyban van Siklósival, és Siklói felkérte őt hírszerzésre. Siklói kijelentette „Városinak”, hogy bárhol nyugaton hajlandó vele találkozni, amikor erre mód van.

„Városi” jelenleg Ausztriában tartózkodik feladattal, és ezen alkalommal elég érdekes dezinformatív jelentést állítottunk össze részére, melyet átad Siklósinak. A jelentés perspektívákat mutat Siklói felé a következő találkozóra. Kilátás van arra, hogy 1959. március végén Siklói Nyugat-Berlinben fog találkozni „Városival”.

Amennyiben Siklósi elmegy Nyugat-Berlinbe, úgy a német elvtársakkal közösen kidolgozzuk vele kapcsolatban az „Evezős” akciót és végrehajtjuk. Ha nem menne el Nyugat-Berlinbe, úgy egyelőre alsó és felső kapcsolatainak felderítését tűztük ki célul.

3. Kollényi György Gehlen³⁵ rezidens ügyében „Evezős” akciót kívánunk végrehajtani. E célból kombinációt dolgoztunk ki „Hans Schmidh” ügynökünk és „Willy Fritsch” fn. ügynökjelölt bevonásával Kollényi tanulmányozására.

Kollényi titkárnőjére, Gallinger Alízra³⁶ kombinációt dolgozunk ki olyan célzattal, hogy egy megfelelő nyugatnémet ügynök bevonásával beépülünk Gallingerhez Freilassingban, és felderítjük Gallinger lakásán található kémjelentéseket, ugyanakkor Gallingert feldolgozzuk beszerzés szempontjából.

Feldolgozás alá vontuk „Törös” fn ügynökjelöltünket, aki személyesen ismeri Kollényit, és az ellenforradalom után Kollényi kísérletet tett beszerzésére. „Töröst” beszerzés után Nyugatra szeretnénk utaztatni azzal a feladattal, hogy vegye fel a kapcsolatot Kollényival.

4. Herczogh (Oroszlán Péter Pál)³⁷ hírszerző ügyében, aki az osztrák Szoc. Dem. Párt fedése alatt Magyarországra ellen hírszerzést végez, felderítő munkát végzünk.

„Bodrogi Péter”³⁸ és „Solymosi” fn. ügynökeinken keresztül rendszeresen tanulmányozzuk Herczogh tevékenységét és bemértük érdeklődési irányvonalát. Ugyancsak bemértük a magyarországi illegális szoc. dem. vezetőkhez levő kapcsolataikat.

Célunk, hogy felderítsük magyarországi hírszerző kapcsolatait, módszereit és összeköttetési módjait. Erre lehetőségünk van a fent nevezett két ügynökünkön keresztül.

Laczkó György r. szds.

2 pl. MK-né
1 pl. 3. O.
1 pl. alo.

[ÁBTL 3.1.5 O-12630/3 181-182. Laczkó György aláírásával ellátott, géppel írt tisztázat.]

5. Hazai Jenő levele a BM Határőrség Parancsnokságának, 1959. április 21.

Laczkó e.

Belügyminisztérium
II/2-h. alosztály
62-2087/59.

Szigorúan titkos!

Jóváhagyom!
Gyurkó vörög

BM Határőrség Parancsnokságának
Budapest

A II/2. Osztály 1959. április végén operatív akciót kíván végrehajtani a győri határőrkerülethez tartozó albertkáz mérfesztai határőrs területén, a volt kishatárszéli-forgalom átkelőhelyén.

Kérjük a Határőrség Parancsnokságát az akció végrehajtásához szükséges és a határőrizettel kapcsolatos engedélyt megadni, valamint a győri Határőrkerület Parancsnokságát utasítani az előkészítés végrehajtására.

Az operatív akció sikeres végrehajtásának érdekében kérjük a megjelölt helyen az aknazár felszedését, a műszaki akadály konspiratív előkészítését, hogy azon gépkocsival akadály nélkül át lehessen hatolni, majd az akció végrehajtása után a műszaki zár azonnali visszaállítását és a nyomok eltüntetéséhez szükséges anyagi eszközök helyszínen való biztosítását.

Mint hogy a nyitott határkapura az akció érdekében kb. 10 napig van szükség, és mivel az akciót igen konspiratíván kívánjuk végrehajtani, 8 fő operatív tisztet vezényelünk a határ őrizetére, akiknek kérjük a határőrizetre való eligazítását és határőrtisztek által szakszempontról való ellenőrzését.

Budapest, 1959. április 21.

Hazai Jenő r. ezredes

2 pl. MK-né
183/361

[ÁBTL 3.1.5 O-12630/3a 192. A dokumentum fejlécén Laczkó és Gyurkó, míg az irat alján Hazai Jenő aláírása szerepel. Géppel írt tisztázat.]

6. Javaslat „Őszes” fedőnevű célszemély operatív akció keretében történő hazaszállítására, 1959. április 27.

Belügyminisztérium
II/2-h alosztály

Szigorúan titkos!

Engedélyezem:

Javaslat
Budapest, 1959. április 27.

„Őszes” fn. Ausztriában élő és ellenünk dolgozó hírszerzővel kapcsolatban „Evezős” akciót készítünk elő, miután nevezett beszervezési felhívásunkat visszautasította, és változatlanul ügynököket szervez be és dob be Magyarországra ellenséges feladattal.

„Őszes” Bécsben a XVIII. Pötzleindorfer str. 60. szám alatt lakik egy földszintes, többlakásos villában, ahol közös háztartásban él Herta Holiczky osztrák nővel³⁹ és annak 17 éves fiával.

Megvizsgáltuk az „Evezős” akció végrehajtásának lehetőségét „Őszes” lakásán, azonban a felderítés eredményeképpen megállapítottuk, hogy lakásán vagy annak környékén az akciót végrehajtani dekonspiráció veszélye nélkül nem lehetséges.

Az akció sikeres végrehajtásának érdekében ügynökségen keresztül tanulmányoztuk „Őszest”, melynek eredményeképpen sikerült „Merész Gábor” fn. ügynökünkön keresztül „Őszessel” olyan viszonyt kialakítani, hogy ügynökünk által „Őszes” meghívható olyan helyre, ahol italozás közben megfelelő bódítás után az akció végrehajtható.

Az akció végrehajtásának érdekében külső figyelés alá vontuk „Őszest” „Hans Schuszter” és „Péter Wéber” fn. osztrák állampolgárságú ügynökeinkkel. A figyelés alapján

megállapítottuk, hogy „Őszes” reggel 7-kor távozik lakásáról, és villamossal munkahelyére megy. Onnan délután fél 5-kor távozik, és szintén villamossal hazamegy lakására. Hetente 2-3 alkalommal hazamenetel előtt felkeresi a Herbech str. 48. sz. alatti Görlich-féle ócskavas kereskedést, mely általunk ismert fedőcíme. Úgy reggel, mint este egyedül megy, és figyelés vagy biztosítás nem volt észlelhető nála. Egy alkalommal találkozott az osztrák államrendőrség I. osztályának vezetőjével, aki a gépkocsijába felvette „Őszest”, majd gépkocsival hazaszállította őt. Ez nyilvánvalóan operatív találkozó volt.⁴⁰

Vasárnap felesége társaságában látható. Általában nem igen mozdul ki és az utcára nyíló ablakon keresztül látható amint íróasztala mellett ül és ír, illetve olvas.

Figyelembe véve ügynökeink jelentéseit és javaslatait, valamint „Merész Gábor” által bemért, „Őszesnél” betöltött helyzetét, az akció végrehajtására az alábbi javaslatot tesszük:

„Merész Gábor” fn. ügynökünk legális fedéssel Ausztriába utazik, ahol felveszi a kapcsolatot az eddigi szokáshoz híven „Őszessel”. A kialakult gyakorlat szerint délutánonként találkozásai alkalmával különböző mulatóhelyeket és vendéglőket látogatnak, ahol italozás közben szórakoznak. „Őszes” ilyen alkalmakkor gyakran kimegy a mellékhelyiségbe, ami módot ad „Merész Gábornak” arra, hogy „Merész Gábor” az általunk előkészített cseppfolyós altatószert italába vagy feketekávéjába feltűnés nélkül beöntse.

Az altatószer orvosilag kipróbált, ártalmatlan szer, mely a fogyasztás után kb. 6 perccel normális álmosági érzést vált ki és ezzel kapcsolatos bódult állapotot. Majd 3-4 perc elmúltával a célszemély elalszik. Az altatószer hatása 8-10 óráig terjed, vagyis ezen idő alatt a szert elfogyasztó személy mély, de egészséges alvással alszik, felébredése orvosi vélemény szerint – idő előtt – kizárt.

Miután a bódulást észleli „Merész Gábor”, javasolja „Őszesnek”, hogy menjenek haza. A szer hatására „Őszes” ellenálló képessége teljesen megszűnik, és nála fellépő normális álmoság lehetővé teszi, hogy „Merész Gábor” kikísérje a helyiségből és az ott várakozó gépkocsiba ültesse, melyben helyet foglal „Schusztter” és „Wéber” fn. ügynökünk és a már alvó „Őszest” elszállítják.

Ügynökségen keresztül azt is megállapítottuk, hogy Bécsben gyakori és nem szokatlan a különböző vendéglőkben olyan személyek távozása, akik meglehetősen italos, öntudatlan állapotban távoznak barátaik kíséretében.

A gépkocsiba ülve elhajtanak az alvó „Őszessel” és „Merész Gábor” egy megtett útszakasz után kiszáll a gépkocsiból és felszáll a 22.10 h-kor induló gyorsvonatra, mely másfél óra múlva átlépi a magyar határt. Amennyiben az akciót olyan időpontban hajtják végre, az adott helyzetet figyelembe véve, hogy a vonat indulásáig hosszabb idő telik el, és így „Merész Gábor” veszélyeztetve lenne, ebben az esetben ő is a kocsiban marad, együtt jönnek át az általunk biztosított illegális határátkelőhelyen gépkocsival együtt.

Az akció részletes lebonyolítására az alábbi javaslatot tesszük:

1. „Schusztter” és „Wéber” fn. ügynökünk Nyugat-Németországban vesznek egy használt gyorsjáratú gépkocsit, vámrendszámmal. A gépkocsit Ausztriában nem használják, és azt csak az akció idejére veszik igénybe. Ezért részükre szükséges egy hamis bécsi gépkocsi-rendszám és a hozzávaló hamis igazolólap.

A rendszámot az akció előtt felszerelik a gépkocsira, és azzal hajtják végre az akciót.

Amennyiben „Schusztter” tud megszerezni egy bianco gépkocsi-igazolványt, úgy levelet ír nekünk a részére megadott fedőcíme, melyben azt írja „a képeket megkaptam”. Ebben az esetben nekünk csak a gépkocsi-rendszámot kell előkészíttetni, és azt kijuttatni hozzá, még a szükséges gépkocsi-igazolólapot ő elkészíti. A gépkocsi-laphoz szükséges bélyegzőt mi készítjük el, és ugyancsak eljuttatjuk „Schusztternak”.

2. Ha nem tud bianco gépkocsi-igazolólapot szerezni, úgy levélben az alábbi fedőszöveggel jelzi. „Miért nem küldött már képeket, hisz már rég el kellett, hogy készüljenek.” Ebben az esetben a gépkocsi-igazolványt is mi készítjük el, és elküldjük részére. Egyidejűleg küldjük az általunk elkészített gépkocsi rendszámot is, valamint az általa átadott gépkocsi igazolólap mintát és gépkocsi rendszám mintát.

3. Arra az esetre, ha mi küldjük a papírt és a rendszámot, az alábbi jelzéseket dolgoztuk ki:

a. Ha a követségre küldjük, akkor írunk egy levelet neki, melyben a következő szöveg szerepel: „Rövidesen küldöm a képeket, a kicsik már elkészültek, a nagyítás most készül.”

b. Amennyiben valamilyen oknál fogva a papírt és a gépkocsi rendszámot nem a követségre küldjük, úgy „Schuszter” édesanyjának élelmiszerüzletébe, Bécs V. Ziegelofen Gasse 26. sz. alá, ügynökségen keresztül leadjuk és ezt levélben az alábbi szöveggel jelezzük: „Állast kaptam a Közértben”. Az üzlet Hladik néven megy és „Schuszter” édesanyja van bent.

4. Miután „Schuszter” és „Wéber” nem ismerik „Merész Gábort”, ezért a kapcsolat felvételére, az akció végrehajtására az alábbiakban állapodunk meg:

a. Ha az illető („Merész Gábor”) elindul Bécsbe, előzőleg egy levelet írunk „Schuszternek”, melyben többek között azt írjuk: „Most elutazom Bukarestbe X napra”. A levél dátuma, plusz az X-szel jelölt nap jelenti azt a napot, amikor „Merész Gábor” megérkezik Bécsbe, ill. ettől a dátumtól várható napokon belül „Merész Gábor” megérkezése.

b. Miután „Merész Gábor” megérkezett Bécsbe, felhívja telefonon „Wéber” lakását az 57-40-113 számon. A hívás vagy este 6 és 9 óra, vagy reggel 7 és 9 óra között történik. Ezen időben „Wéber” a telefon mellett várakozik a hívásra. „Merész Gábor” csupán annyit mond a telefonba, hogy „Ernst”, és leteszi a kagylót. Ez az jelenti, hogy a hívás után, ha az este volt, akkor másnap délelőtt, ha reggel volt, akkor aznap délelőtt 11 h-kor az Elit mozi előtt a Wolzeilen találkoznak.

c. A találkozás, ill. a kapcsolatfelvétel az alábbiak szerint lesz megoldva:

„Schuszter” és „Wéber” a telefon után délelőtt $\frac{3}{4}$ 11 h-kor elhelyezkedik az Elit mozi előtt és megvárják, míg 11 h-kor egy taxi érkezik a mozi elé. A taxiból kiszáll „Merész Gábor” és bemegy – miután kifizette a taxit – a mozival szemben lévő ház kapuja alá, és megvárja, amíg a taxi távozik. Miután a taxi eltávozott 2-3 perc múlva kijön a kapu alól és megáll szemben a mozival. Ekkor mellé lép „Schuszter” és megkérdezi németül „Wissen sie wann die Kasse öfnet?” (Nem tudja, hogy mikor nyit a pénztár?) Erre a kérdésre „Merész Gábor” magyarul válaszol: „Nem értem, mit mond”. „Schuszter” erre ugyancsak németül a következőt mondja: „Sind Sie aus Ungarn?” „Merész Gábor” válasza: „Nem, én a Balatonról jöttem”. Ezzel a jelszóval és a taxi érkezésével igazolják egymást. Ezután „Merész Gábor” egy papírra felírva átadja „Schuszternek” az „Őszessel” való találkozás helyét és idejét, majd elválnak.

5. A papíron megadott találkozási helyet, a találkozási időt „Schuszter” és „Wéber” biztosítja és megállapítja, hogy nincs-e figyelés vagy biztosítás „Őszesen”. Amennyiben úgy ítélik meg a helyzetet, hogy „Őszesnél” figyelés, biztosítás vagy bármilyen más zavaró körülmény van, úgy „Schuszter” beül a vendéglőbe, ott fogyaszt, majd egy idő múlva távozik. Ez azt jelenti, hogy „Merész” nem használhatja az altatót, mert az akció nem kezdődhet el.

Ha beül a vendéglőbe, és ott újságot olvas, az azt jelenti, hogy részükről az akció mehet, és ekkor „Merész” használja az altatót. „Schuszter” ott ül és figyeli a helyzetet, majd mikor a bódult „Őszes” „Merésszel” távozik a helyiségből, „Schuszter” is kimegy és segít „Merésznek” „Őszest” beültetni a kocsiába, amelyben „Wéber” várakozik.

Ha az akció „Merész Gábor” véleménye szerint nem mehet, úgy leveszi karóráját és felhúzza. Ez azt jelenti, hogy zavaró körülmény van, és az akciót nem kezdi el. Ebben az esetben „Schusztérék” várakozási álláspontra helyezkednek, és megvárják, míg „Őszes” és „Merész” egy másik vendéglőbe megy. Itt a jelzés ugyanaz lesz, mint az előző helyen, azzal a különbséggel, hogyha „Merész Gábor” részéről nem mehet az akció ismételt, akkor karórájának rúgós csatjával játszik anélkül, hogy óráját levennie a karjáról. Ez azt jelenti, hogy az akció aznap nem mehet.

Ebben az esetben „Merész” másnap telefonon felhívja „Wébert”, és bemondja telefonba a találkozás helyét és idejét. Az akció lebonyolítása a fentiek alapján megismétlődik.

Abban az esetben, amikor „Schusztér” nem adja le a kezdési jelzést, vagyis nem olvas újságot, „Merész Gábor” várakozási álláspontot foglal el, és csak akkor kezdheti az akciót, ha „Schusztértól” megkapja a kezdési jelzést, vagyis „Schusztér” újságot olvas.

Ha aznap bármely fél részéről nehézség van az akció elindításával kapcsolatban, úgy elhalasztják másnapra az akciót. Ebben az esetben „Wéber” ül a vendéglőben, és ő adja, illetve veszi a jelzést.

Ebben az esetben „Merész Gábor” másnap közli telefonon „Wéberrel” a találkozó helyét és idejét, és előlről kezdődik az akció lebonyolítása.

„Schusztérék” az akció kezdésére a jelzést csak akkor adják le, ha meggyőződtek arról, hogy semmiféle biztosító intézkedés nincs „Őszes” részéről, és a körülmények megfelelnek nekik az akció zavartalan végrehajtására.

„Merész Gábor” csak abban az esetben jelzi az akció végrehajtását, ha meggyőződött arról előzőleg, hogy „Őszes” nem vár senkit oda találkozóra és 2-3 órán belül nincs olyan programja „Őszesnek”, ami meg nem jelenése esetén zavart okozna.

Az akció végrehajtása a körülményektől függően kb. este 7 h-ra van beállítva, ami azt jelenti a gyakorlatban, hogy „Schusztér” és „Wéber” a határátkelést 20 és 20.30 h között meg tudja oldani a megbeszélte határszakaszon. Ebben az esetben „Merész Gábor” a 22 h-kor induló vonattal utazik vissza Magyarországra. Az előzőekben a felderítés során megállapítottuk, hogy „Őszes” több alkalommal éjfél utáni kimaradt „Merész Gáborral”, és így biztosítva van, hogy „Merész Gábor” határon való átlépéséig semmiféle intézkedés „Őszes” keresésére nem történik.

Az akció végrehajtási helyéül három határszakaszt választottunk ki, melyből kettő a csehszlovák-osztrák határon, Pozsony térségében van, egy pedig az albertkázmeérpusztai határszakaszon, ahol az osztrák Halbturn községből egy közhasználatú út vezet a magyar drótig, ill. sorompóig, azonban ezen a helyen a sorompó le van zárva, aknásítva van, nincs közúti átkelés.

A csehszlovák elvtársakkal megbeszéltek, hogy amennyiben szükség van az ő területükön levő és az általuk is használt átkelési pontokra, úgy ők készségesen rendelkezésünkre állnak, azonban miniszteriális szinten kell engedélyezni az akciót.

A csehszlovák elvtársak által használt átkelőhelyek „Rudi” és „Lola” fedőnévvel vannak ellátva, melyeket „Schusztér” is ismer.

A „Rudi” fedőnévű átkelőhely úgy van kiépítve, hogy ott gépkocsival együtt lehet átjönni Ausztriából Csehszlovákiába, miután erre a célra egy határszakaszon kapu van biztosítva.

A „Lola” fedőnévű csehszlovák átkelő kapu az osztrák országút mentén van nyitva, ahol az akció úgy hajtható végre, hogy a gépkocsiból kiteszik a célszemélyt az út melletti árokba, ami már csehszlovák terület, és az ott készenlétben álló operatív tisztek azt átveszik és elszállítják.

A magyar határszakasz fedőneve „Olga”. Ezt a határszakaszt már „Schusztérékkel” közösen ellenőriztettük oly módon, hogy „Schusztérékkel” egy alkalommal este

gépkocsival leellenőrizték az utat, és egy héttel később nappal 14 h-kor. Ezen időpontban mi is ott voltunk határőr egyenruhában, így a pontos helyet lerögzítettük. A hely az akció lebonyolítására kiválóan alkalmas, miután határőrizeti szerveinktől tájékoztatót kaptunk, hogy osztrák részről igen ritkán és felületesen van ellenőrizve ez a szakasz. Az utat a határszakaszig osztrák járművek is használják, és adataink szerint egyáltalán ellenőrzés osztrák részről nincs.

„Schuszter” és „Wéber” fn ügynökeinkkel megbeszéltük, hogy amennyiben a két alkalommal való utazás alatt olyan tapasztalatot szereztek, hogy az ő részükről is megfelelő a határkapu, úgy egy levelet írnak a fedőcímre, melyben jelzik, hogy „Olga jól van”. Ebben az esetben gondoskodunk a határkapu aknamentesítéséről, és a műszaki zár és sorompó átalakításáról, hogy gépkocsival könnyen át tudjanak kelni különösebb akadály nélkül.

Ha a hely „Schuszteréknak” megfelel, úgy további intézkedéseket teszünk, miután a gépkocsi papírja és rendszáma „Schuszterék” birtokában van, hogy megfelelő operatív tiszti állomány határőr egyenruhában ezen nyitott kapu mellett állandó szolgálatot teljesítsen, és adott esetben egy személygépkocsit, mely háromszor jelez bilouxszal,⁴¹ feltartóztatás nélkül, minden feltűnés kerülésével engedjék belépni akadálytalanul a határkapun.

Ha „Olga” nem felel meg „Schuszteréknak” biztonsági szempontból, úgy levélben jelzik: „Sajnos Olga betegeskedik”. Ez azt jelenti, hogy ebben az esetben vagy „Rudi” vagy „Lola” határszakaszon bonyolítjuk le az akciót, és ezt levélben úgy közöljük velük, (hogy) „Rudi vagy Lola jól van és üdvözetét küldi”. Ebben az esetben, miután a csehszlovák elvtársakkal megállapodtunk, az akció előrelátható végrehajtási idejére a csehszlovák elvtársakkal közösen készenlétbe helyezkedünk a határkapu közelében.

„Schuszter” és „Wéber” felvetették azt az esetet, hogy a mennyiben a mi segítségünk nélkül végre tudják hajtani „Őszesnél” az akciót, úgy azt végrehajtják, azonban ezt nekünk előre jelezni nem tudják. Ezért az alábbiakban állapodunk meg velük erre az esetre:

a. Átadtuk nekik az altatószert, mely egyszeri alkalomra használható. Ők a helyzettől függően saját megítélésük szerint végrehajtják az akciót, és este 6 és 10 óra között a megbeszélte és lelevelezte határkapun áthozzák „Őszest”.

b. Ha az „Olga” fn. határkapu nekik is megfelel, úgy mi a jelzés után, miután a papírt és a rendszámot kiküldtük, állandó készenlétben leszünk a határkapunál, hogy az akciót végrehajthassuk, ill. a biztonságos átkelésüket biztosítsuk.

c. Ha „Rudi vagy „Lola” fn. átkelőhelyet használjuk, úgy intézkedünk a csehszlovák elvtársaknál, hogy a szükséges jelzések vétele után a határkapunál állandó biztonsági szolgálat lesz az akció lebonyolításának érdekében.

Abban az esetben, ha „Schuszter” és „Wéber” az akciót végrehajtotta és „Őszest” behozták az országba, az általuk hozott gépkocsi itt marad, és a két ügynököt gépkocsival azonnal Prágán keresztül Kelet-Berlinbe szállítjuk, ahonnan átmennek Nyugat-Berlinbe, és onnan tovább utaznak Nyugat-Németországba. Itt megszállnak egy szállodában, és néhány napig ott laknak. Ezzel alibit biztosítunk részükre egy esetleges gyanú esetére. A két ügynököt Laczkó György r.szds. szállítja gépkocsival Berlinbe anélkül, hogy útlevelükben ez nyomot hagyna.

Az akció sikeres végrehajtása után „Őszest” áttesszük a rendelkezésre álló szolgálati gépkocsiba, és alvó állapotban felszállítjuk Budapestre, ahol orvosi segítséggel és ellenőrzéssel felébresztjük, és megkezdődik a módszeres és részletes kihallgatása a legszigorúbb konspiráció mellett. E célból megfelelő intézkedéseket teszünk a vizsgálati osztályon.

Amennyiben az akciót „Merész Gábor” bevonásával végezzük, úgy „Merész Gábor” utazását megfelelő legalizálás mellett május hó második felére előkészítjük, és egyidejűleg „Merész Gábort” is kiképezzük az akció végrehajtására.

Az akcióhoz szükséges osztrák gépkocsi-igazolványt és gépkocsi rendszám elkészítésére javaslatunk elfogadásával egyidejűleg kérünk engedélyt.

Fentiek alapján kérjük az akció beindításának és végrehajtásának engedélyezését. Engedélyezés után intézkedünk a szükséges határkapu előkészítésére.

Konrád Árpád r. őrgy.

Lackó György r. szds.

Egyetértek:

Hazai Jenő r. ezredes
osztályvezető

4 pl. MK-né
1 pl. Vezető elv.
1 pl. T. elv. utána „Őszes” d.
1 pl. „Schuszter” d.
1 pl. „Wéber” d.

[ÁBTL 3.1.5. O-12630/3a 193-199. Konrád Árpád és Laczkó György aláírásával ellátott, géppel írt tisztázat.]

7. Jelentés az „Evezős” fedőnevű akció végrehajtásáról, 1959. július 11.

Belügyminisztérium
II/2.-h. alosztály

Szigorúan titkos!

Jelentés
Budapest, 1959. július 11.

F. hó 7-én 18.30 h-kor az albertkázmérpusztai⁴² határőrs területén, a volt átkelőhelynél „Evezős” akciót hajtottunk végre. Az akciót július hó 1-jén kezdtük, ill. készítettük elő. Az akció előkészítésében részt vett Thomann Ferenc r. őrgy.⁴³ és Horváth József r. szds.

Az akció előkészítését úgy oldottuk meg, hogy július 1-jén az albertkázmérpusztai volt átkelőhelynél az út szélességében határkaput nyitottunk, majd a műszaki akadályt – szögesdrótot – átvágtuk, az oszlopokat a földszínénél elfűrészeltük, majd hajszálvékony drótokkal kötöttük össze úgy, hogy a műszaki akadály a saját súlyától vagy a szél nyomására ne tudjon eldőlni, és külső szemlélő ne vehessen rajta észre semmiféle változást. A drótakadályt merevítő drótokkal kötöttük össze úgy, hogy azt egy rántásra emberi erővel a földre lehessen fektetni, és a várt gépkocsi keresztül tudjon rajta jönni.

F. hó 7-én 18.30 h-kor megjelent két személy – „Schuszter” és „Wéber” fn. ügynökünk – majd átszóltak a magasfigyelőben tartózkodó Wampell József hőr. hdgy.-nak. Ezzel egy időben Thomann Ferenc r. őrgy. és Laczkó György r. szds. átmentek a műszaki záron és megbeszélést folytattak röviden az ügynökökkel. Ők közölték, hogy akciójuk nem sikerült, de nekik kocsival együtt át kell jönni Magyarországra. Az őrs területén tartózkodó Hazai ezredes elvtárs utasítást adott arra, hogy az ügynökök a kocsijukkal együtt jöjjenek át. Ezután a műszaki akadályt a fentebb említett módon földre fektettük, azon átváltott a gépkocsi és rögtön jobbra fordulva a falu alá ment, úgyhogy azt osztrák részről nem lehetett látni. A kocsi átvétele után a műszaki akadályt egy percen belül eredetileg visszaállítottuk. Az akadály visszaállítása után kb. egy perc múlva megjelent

egy osztrák személygépkocsi, amelyben egy nő és egy férfi tartózkodott, de ők már az akcióból nem láthattak semmit, tekintve, hogy ekkorra már a műszaki akadályt is eredeti helyzetében találták. Az osztrák gépkocsi azonban, ill. a benne ülők nem szálltak ki, megfordultak, majd Halbturn irányába eltávoztak.

Az egy hétig tartó előzetes figyelésünk alatt rendszeresen tapasztaltuk, hogy osztrák személygépkocsik – naponta többször is – különböző időpontokban lejöttek a műszaki zárig, majd ott megfordultak és visszamentek. Értékelésünk szerint az akció után megjelent személygépkocsi nem figyelési céllal jött a műszaki zárig, ill. akciókkal nincs összefüggésben.

Az akció előtt a színhelytől kb. 800 méterre levő fináncbódében tartózkodott két osztrák finánc. Nevezettek azonban az akció előtt pár perccel kerékpáron az akcióval ellentétes irányban eltávoztak, így semmit sem láthattak. Egyéb osztrák személyek – földéken dolgozó parasztok – olyan távolságra voltak az akció színhelyétől, hogy azokat csak a magasfigyelőből lehetett látni, ők azonban semmit nem láthattak az akcióból.

A gépkocsi az átjövetele után az albertkáz mérpusztai falu alatt, földúton eltávozott. A kocsi átjövetelét a műszaki zár közelében levő házak lakói közül Hoffner Ferencné, Diós Mártonné és Diós Márton látták. A kocsiban ülő személyeket – ügynökeinket – azonban nem láthatták. Hoffner Ferencnének az ellenforradalom alatt két vagy három gyereke Ausztriába disszidált, azok jelenleg is ott tartózkodnak. Hoffnerné Ausztriában élő gyermekeivel levelezési kapcsolatot tart fenn.

Az akció után a gépkocsikkal Mosonmagyaróvár irányába mentünk, majd az úton alkalmas helyen, ahová Ausztriából nem lehet átlátni, megálltunk, és ott az ügynökökkel Hazai ezredes elvtárs jelenlétében Konrád Árpád r.örgy. és Laczkó György r.szds. elvtársak rövid megbeszélést folytattak le. Utána Mosonmagyaróvárra mentünk, ahol az ügynököket Konrád és Laczkó elvtárs a rendelkezésünkre bocsátott DT rendszámú gépkocsival Csehszlovákiába vitte. A magyar határt f. hó 7-én este 22 h-kor lépték át Rajkánál. A határon való átkelés zökkenőmentesen folyt le, a kocsiban ülő ügynököket sem a határőrség, sem a vámőrség részéről nem látták.

Az akcióról az említetteken kívül tudomással bír még Funk József hör.fhdgy. és Benkő hör. őrzető műszakiak, akik az aknákat felszedték, ill. az akció után visszarakták. Azon kívül Pirk hör. fhdgy. őrsparancsnok, továbbá Makai Ernő hör. őrmester és Nagy László hör. szkv. tudnak az akcióról, de a gépkocsit és a benne ülő személyeket nem látták, Olláh Antal és Asztalos András határőrök, akik a nyomsávot boronálták. Továbbá Boros Károly és Gyuricza Gyula határőrök, akik figyelési feladatot láttak el.

Az akció eredményes lebonyolításában tevékenyen részt vett Benkő műszaki őrzető, továbbá Makai Ernő őrmester és Nagy László szkv. Nevezettek az akció után is aktívan segítségünkre voltak olyan értelemben, hogy a határőrök között, továbbá a faluban levő esetleges hangulatot felderítsék, és figyelmet folytattak osztrák részről várható esetleges ellenőrzéssel kapcsolatban. F. hó 10-én Albertkáz mérpusztára utaztam tájékozódni az akció utáni körülményekről. Makai Ernő őrmester és Nagy László szkv. Elmondották, hogy sem a határőrök között, sem a faluban a lakosság nem beszél az akcióról, véleményük szerint úgy néz ki, hogy az említetteken kívül mások nem tudnak róla, akik viszont látták, hogy tudomással bírnak róla, nem tulajdonítanak neki jelentőséget. Kikérdeztem őket, hogy osztrák részről mi tapasztalható. Elmondották, hogy az akció óta sem az osztrák fináncok részéről, sem más osztrák személyek részéről nem tapasztaltak az átkelőhelynél semmiféle ellenőrzést vagy vizsgálódást, amely arra mutat, hogy osztrák részről nincs tudomásuk az akció lefolyásáról.

Az ügynökeink által áthozott Chevrolet személygépkocsit Mosonmagyaróváron megfelelően konspirálva magyar rendszámmal láttuk el, majd azt felhoztuk Budapestre és a Márton-hegyi villához vittük.

Az akcióban résztvevő Benkő műszaki őrzetőt, továbbá Makai Ernő őrmestert és Nagy László szkv.-t kifejtett jó munkájukért javasoljuk megjutalmazni.

Horváth József r. szds.

2 pl. MK-né
1 pl. Vezető elv.
1 pl. d.

[ÁBTL 3.1.5. O-12630/3a 205-207. Horváth József aláírásával ellátott, géppel írt tisztázat.]

8. Összefoglaló jelentés, 1959. augusztus 12.

Belügyminisztérium
II/2-h alosztály

Szigorúan titkos!
Tárgy: Gőcze Bertalan

Összefoglaló jelentés
Budapest, 1959. augusztus 12.

[...] 1959. július 7-én akciót kívántunk végrehajtani „Őszessel”, mely akció megfelelő előkészítés után „Schuszter” és „Wéber” fn. ügynökeink közreműködésével indult el. Azonban az akciót nem lehetett sikeresen végrehajtani, miután az akció közben osztrák polgári személyek mentek el a ház kapuja előtt, ahol az akció történt, és „Őszes” segélykiáltására figyelmesek lettek.⁴⁴ Így „Schuszter” és „Wéber” kénytelen volt az akciót félbeszakítva a helyszínről elmenekülni, ami sikerült is nekik.

Legutóbbi adataink szerint „Őszes” jelenleg nem tartózkodik lakásán, hanem pillanatnyilag általunk ismeretlen helyen.

Laczkó György r. szds.

Készült:

2 péld. K-né
1 péld. T. e.
1 péld. d.
183/727.

[ÁBTL 3.1.5. O-12630/3a 215. Laczkó György aláírásával ellátott, géppel írt tisztázat.]

9. Javaslat dr. Szendrői László megjutalmazására, 1959. november 10.

Belügyminisztérium
II/2. Osztály

Szigorúan titkos!

Engedélyezem

Hazai Jenő r. ezredes
osztályvezető

Javaslat
Budapest, 1959. november 10.

„Őszes” fn. célszeméllyel kapcsolatban „Evezős” akciót készítettünk elő, melynek során egy orvosra is szükségünk volt. E célból a Korvin Ottó kórházból rendelkezésünkre bocsátották dr. Szendrői László sebészorvos elvtársat, aki két alkalommal, összesen 7 napig a határon velünk tartózkodott.

Dr. Szendrői László elvtárs lelkiismeretes és készséges magatartása, valamint az akcióhoz való hozzáállása alapján javasoljuk, hogy Szendrői elvtársat munkája elismeréseképpen egy db Doxa⁴⁵ órával jutalmazzuk meg.

Konrád Árpád r. őrgy.
alosztályvezető

Laczkó György r. szds.

[ÁBTL 3.1.5. O-12630/3a 216. A dokumentum fejlécén Hazai Jenő aláírása és egy BM feliratú bélyegző lenyomata található, az irat alján pedig Konrád Árpád és Laczkó György aláírása szerepel. Géppel írt tisztázat.]

10. Határozat Geőcze Bertalan körözésének megszüntetéséről, 1966. június 17.

Belügyminisztérium
III/II. Csoportfőnökség
5-a. Alosztály

Szigorúan titkos!

Engedélyezem:
(Igaz Andor r.alez.)⁴⁶
lezárása
osztályvezető

Tárgy: Geőcze Bertalan
körözési ügyének

Határozat
Budapest, 1966. június 17.

Geőcze Bertalan (Ungvár, 1905., Lipóczi Mária) volt bécsi lakos ügyében 1952 decemberében körözési dosszié lett nyitva.

Geőcze Hegyeshalomban volt iskolaigazgató, egyben a Földműves Szövetkezet igazgatója is. [...] ⁴⁷ bűncselekményei miatt 1948 márciusában kiszökött az országból.

Geőcze nyugaton kapcsolatba került Kollényi György volt horthysta vezérkari tiszttel, aki abban az időben egy hírszerző csoportot vezetett. Kollényi beszervezte Geőczét, aki az 50-es évek elején egy hírszerző csoportnak lett a vezetője Bécsben. Geőcze több ügynöke – akiket Magyarországra küldött – az elhárító szervek őrizetébe került. 1952-ben a Geőcze által vezetett hírszerző csoport egyik magyarországi rezidentúrája is fel lett számolva.

Fenti időponttól az ellenforradalomig Geőcze az ellenünk irányuló tevékenységet hosszabb időre felfüggesztette, illetve háttérbe vonult. Az ellenforradalom után ismét aktivizálta magát. Kémkedésre szólított fel több Magyarországról kiutazó személyt.

A II/3. Osztály⁴⁸ több esetben tett kísérletet Geőczével a kapcsolat felvételére. Ezek mindkét fél bizalmatlansága miatt nem vezettek sikerre. 1959-ben – miután Geőcze ismét visszautasította a kapcsolat felvételére irányuló kísérletet – a II/2-h alosztály „Evezős” akciót kísérelt meg ellene. Az akció nem járt eredménnyel, de utána Geőcze félelmében visszavonult az ellenséges tevékenységtől.

1962-ben ismét szándékunkban állt a kapcsolatot felvenni Geőczével, s ezért egyik ügynökünket kiutaztattuk hozzá tanulmányozás céljából. Megállapítottuk, hogy Geőcze teljesen „kiégett” nyugati megbízói előtt, teljesen összetört, beteges ember.

Geőcze 1965. február 18-án halt meg Bécs XVIII. Pötzleindorfer str. 60. sz. alatti lakásán. Február 23-i temetésén Magyarországon élő gyermekei is részt vettek.

A körözési dossziében szereplő személyek felülvizsgálatát befejeztük, személyükre vonatkozóan állást foglaltunk. Operatív érdekből javasoljuk Geőcze Bertalant kutató nyilvántartásban⁴⁹ hagyni, míg Farkas Mihályt (Bicske, 1924., Dragonics Lujza) alapnyilvántartásban meghagyni.

Bárány Vilmos r. alez.⁵⁰
alosztályvezető

Török Béla r. fhdgy.⁵¹

K: 1 pl.
G: Mné
Nytsz.: 5-5/84/66.

[ÁBTL 3.1.5. O-12630/3a. Bárány Vilmos és Török Béla aláírásával ellátott, géppel írt tiszttáza.]

¹ A dokumentumokat az ÁBTL 3.1.5. O-12630/3 és az O-12630/3a. Gőcze Bertalan dossziékból válogattam.

² Célszemély: az a személy, akire az állambiztonsági operatív akció irányul.

³ Az ügynök kifejezés a különböző minősítésű hálózati személyek (pl. ügynök, informátor, rezidens, titkos munkatárs, levélcím-tulajdonos, lakásgazda stb.) általánosságban használt elnevezése.

⁴ Az operatív tisztt az állambiztonsági szervek hivatásos állományú beosztottja, aki alkalmas a hálózati munka szervezésére. ÁBTL 4.1. A-3036.

⁵ ÁBTL 4.1. A-2126/118.

⁶ Ausztria a második világháborút követően – 1945–1955 között – négy nagyhatalom (az Amerikai Egyesült Államok, Franciaország, Nagy-Britannia, valamint a Szovjetunió) által megszállási zónákra osztott, nem szuverén ország volt.

⁷ ÁBTL 3.1.5. O-12630/3. 89.

⁸ ÁBTL 3.2.1. Bt-287.

⁹ ÁBTL 3.1.9. V-71034/1a. 1266.

¹⁰ Bécsset 1945–1955 között a négy nagyhatalom szektorokra osztva ellenőrizte.

¹¹ ÁBTL 3.1.9. V-71034/1a. Stadler Károly és társai bírósági ítélete.

¹² ÁBTL 3.1.9. V-144633.

¹³ ÁBTL 3.1.5. O-12630/1. Körözési dossziét 1950-től nyitottak (K-nyitójelzettel) az államvédelmi szervek az ellenségesnek tekintett személyek felkutatására. A személy ügyének lezárása után pedig O-számon irattárazták. Ezek a dossziék nem keverendők össze a K irattári jelzetű hírszerzési dossziékkal.

¹⁴ ÁBTL 4.1. A-2126/119.

¹⁵ ÁBTL 4.1. A 2127/4.

¹⁶ ÁBTL 2.8.2.2. 142.

¹⁷ 1956–1962 között Kémelhárító Osztály.

¹⁸ ÁBTL 2.8.1. 1966.

¹⁹ Operatív kombináció: Tervszerű operatív intézkedések egyidejű vagy sorozatos, egymás utáni alkalmazása egy minőségileg új helyzet elérése céljából. A kombinációban egy vagy több titkos nyomozati (operatív) eszköz kerül alkalmazásra, hogy egymás határfokát növeljék. A kombináció tartozéka a természetes vagy mesterséges operatív helyzet, a szükség szerinti legenda, az engedélyezett javaslat és a biztosítási terv. ÁBTL 4.1. A-3036.

²⁰ A „Schusztler” fedőnevű ügynök osztrák állampolgár volt, aki az akció előkészítésében mint közreműködő, illetve lebonyolításában mint közvetlen végrehajtó vett részt. A magyar állambiztonság a legtöbb külföldi ügynökét éppen Ausztriában szervezte be és foglalkoztatta.

²¹ ÁBTL 2.8.1. 6447.

²² ÁBTL 2.8.1. 4934.

²³ ÁBTL 2.8.1. 9134.

²⁴ A „Puskás” fedőnevű ügynök – Hubert Schiestl – osztrák állampolgár, kereskedő, csempész, aki 1956-ban maga ajánlotta fel a szolgálatait a magyar állambiztonsági szerveknek; ügynöki munkájáért óracsempészetet engedélyeztek neki. ÁBTL 3.2.1. Bt-851 „Puskás” 61.

²⁵ A tartótisztt az állambiztonsági szervek hivatásos operatív tisztje, aki az ügynök munkáját közvetlenül vagy közvetve – rezidens útján – irányítja. A rezidens olyan hálózati személy, aki a hozzá kapcsolódó hálózati személyek (3–5 fő) operatív feladatainak végrehajtását irányítja, nevelésüket végzi az operatív tiszt útmutatása szerint. ÁBTL 4.1. A-3036.

²⁶ A 2003. évi III. törvény értelmében anonimizált adat.

²⁷ Kétkulacos ügynök vagy kettős hálózati személy: az a személy, akit az állambiztonsági szervek tudta és engedélye nélkül valamely ellenséges titkosszolgálati szerv beszervez, s aki értékes és aktív munkát végez az ellenségnek. ÁBTL 4.1. A-3036.

²⁸ Határkapunak nevezték egyrészt azt a határővezetben természetes lehetőséggel rendelkező személyt, akit adott esetben az ügynökátdobás végrehajtására vagy embercsempészésre használtak fel (ÁBTL 4.1. A-3036. „1950 februárjában Pintér István és Lapath István volt UDB ügynökök határkapunak beszervezték Szomit [Szomi Istvánt].” ÁBTL 3.1.9. V-47259 46.), másrészt az elaknásított határszakasznak azt a részét, melyet az aknák felszedésével megnyitottak azért, hogy az átdobandó ügynök biztonságosan átkelhessen a túloldalra. Erre az esetre a csatorna kifejezést is használták (ÁBTL 1.6. 63-998/58. 21.).

²⁹ 1956. május 28-án jelentkezett a bécsi magyar követségen, és kérte, tegyék lehetővé, hogy Magyarországra beutazzon, mert az illetékes magyar hatóságoknak bejelentést kíván tenni, miután az USA hírszerzőszervek többször ajánlatot tettek neki. A beutazási engedélyt megkapta, és Magyarországon megtörtént a beszerzése. Időközben úgy alakult a helyzet, hogy az amerikaiak Csehszlovákia felé kívánták foglalkoztatni „Puskást”, és így a II/3. Osztály (ekkor a hírszerzés) átadta a csehszlovák elvtársaknak foglalkoztatásra, dossziéja azonban itt maradt (!). ÁBTL 3.2.1. 68. Feladata az volt, hogy dezinformatív anyagokat juttasson el az amerikaiaknak.

³⁰ „»Puskás« elmondotta, hogy barátja és üzlettársa, Kurt Timko [... akiben] teljesen megbízik, amikor Puskás lebukott[,] Timko segített rajta[,] és ez részükről kölcsönös. Timko vállalja velünk az együttműködést ugyanúgy, mint Puskás.” ÁBTL 3.2.1. Bt-851 15. „Később barátját (fn: »Schneider«) is beszerveztük az ő javaslatára.” ÁBTL 3.2.3 Mt-414/2. 137. Schneider feltételezhetően azonos Schusztterrel. A szervek ugyanis éppen a biztos konspiráció érdekében többször fedőnevet változtattak.

³¹ ÁBTL 2.8.1. 8711.

³² A külső figyelés az állambiztonsági szervek látókörébe került személyek tevékenységének titkos követése. ÁBTL 4.1. A 3048.

³³ ÁBTL 3.1.2. M-21734 „Merész Gábor” ügynök munkadossziéját az iktatókönyv szerint a szervek megsemmisítették. De a Geöczéről szóló jelentései megtalálhatók az O-12630/3. dossziében.

³⁴ „Siklósi István” 1956 novemberében szökött Nyugatra, és Bécsben telepedett le, ahol 1961-ig élt. Ezt követően ismeretlen helyen tartózkodott. Nevezett – a magyar állambiztonsági szervek véleménye szerint – a Nyugatra szökése után a CIC amerikai hírszerző szerv szolgálatába lépett. Ügynöki munkára alkalmas személyek felkutatásával és beszerzéseivel foglalkozott. Jelentés Siklósi István ügyében. Budapest, 1966. szeptember 30. ÁBTL 3.1.9. V-154224. 10.

³⁵ Reinhard Gehlen (1902–1979) német tábornok vezette, a második világháború után létrejött nyugatnémet hírszerző szervezet, az 1956-ban megalakult Szövetségi Hírszerző Szolgálat (Bundesnachrichtendienst – BND) elődje.

³⁶ Gallinger Alíz (Alice) „a Gehlen-féle nyugatnémet hírszerzőszerv magyar osztályának a fordító- és gépirónője”. Feljegyzés Visnyei Sándor sk. vallomásáról. Budapest, 1957. február 21. ÁBTL 3.2.5 O-8-130/6. 46.

³⁷ Herczog Károly (eredetileg Oroszlán Péter Pál) bécsi magyar emigráns, a Szociáldemokrata Párt titkára.

³⁸ ÁBTL 3.1.2. M-22762. A dossziében található jelentések zömében az Ausztriában tartózkodó emigráns magyar szociáldemokratákról szólnak.

³⁹ Geöcze Bertalan a Holiczky József nevet is használta.

⁴⁰ Az operatív találkozó a kapcsolattartás személyes formája az állambiztonsági szerv és a hálózati személy között, amely a kapcsolattartó tiszt, rezidens (összekötő) útján valósul meg.

⁴¹ A gépkocsi (tompított) fényszórójával történő jelzés.

⁴² Albertkáz mérpusztai mai elnevezése: Várbalog.

⁴³ ÁBTL 2.8.1. 5710.

⁴⁴ *Express*, 1959: 5. A Bécsben megjelenő napilap, az *Express* 1959. július 8-i számában *Kadar-Agenten terrorisieren Wien: „Blinder” als Lockvogel* címmel közölt cikket a sikertelen akcióról.

⁴⁵ „Az országba került márkás órák nagy része csempészésből származott. A »Schusztter« és »Wéber« fedőnevű ügynökeink 100-100.000 schillinget kapnak oly módon, [hogy] 2000 db Doxa órát hoznak be az országba csempészúton, melyet átveszünk tőlük 800 forint darabonkénti áron, s ezzel megkeresték fejenként a 100.000 schillinget.” ÁBTL 3.1.5. O-15822. 110.

⁴⁶ ÁBTL 2.8.1. 7700.

⁴⁷ A 2003. évi III. törvény értelmében anonimizált adat.

⁴⁸ 1956–1962 között Hírszerző Osztály.

⁴⁹ Az operatív nyilvántartás az ellenséges tevékenységet kifejtő vagy kompromittált személyek nyilvántartása; két nagyobb egységből állt: alap-, illetve kutató-nyilvántartásból. Az alapnyilvántartás priuszt képezett, szemben a kutató-nyilvántartással.

⁵⁰ ÁBTL 2.8.2.2. 158.

⁵¹ ÁBTL 2.8.1. 5875.

Levéltári források

- 1.6. BM Politikai Nyomozó Főosztály iratai
- 63-998/58. Tananyag a telepítési munka c. téma feldolgozásához
- 2.8.1. Állambiztonsági szervek nyílt állományú alkalmazottainak iratai
- 1966 Hazai Jenő személyi anyaga
- 4934 Sipos Károly személyi anyaga
- 5710 Thomann Ferenc személyi anyaga
- 5875 Török Béla személyi anyaga
- 6447 Konrád Árpád személyi anyaga
- 7700 Igaz Andor személyi anyaga
- 8711 Galambos József személyi anyaga
- 9134 Bálint István személyi anyaga
- 2.8.2.2. BM III/II. Csoportfőnökség titkos és szigorúan titkos állományú beosztottainak iratai
- 142 Laczkó György személyi anyaga
- 158 Bárány Vilmos személyi anyaga
- 3.1.2. Munka dossziék
- M-21734 Merész Gábor
- M-22762 Bodrogi Péter
- 3.1.5. Operatív dossziék
- O-15822 Siklósi István
- O-12630/1. Gőcze Bertalan
- O-12630/2. Gőcze Bertalan
- O-12630/3. Gőcze Bertalan
- O-12630/3a. Gőcze Bertalan
- 3.1.9. Vizsgálati dossziék
- V-71034/1a. Stadler Károly

	V-144633	Bekk Tivadar
	V-154224	Siklósi István
3.2.1.	Bt-dossziék	
	Bt-287	Wiesner Bertalan
	Bt-851	„Puskás”
3.2.3.	Mt-dossziék	
	Mt-414/2.	„Puskás”
3.2.5.	Operatív dossziék (O-8-dossziék)	
	O-8-130/6.	„Gehlen” NSZK hírszerzés
4.1.	Állambiztonsági munkához készült háttéranyagok	
	A-2126/119.	Záhonyi Brunó
	A-2126/118.	Kollényi György ügye
	A-2127/4.	Ábrány-Struzziero-Atkány kémrezidentúra
	A-3036	Állambiztonsági értelmező kéziszótár
	A-3048	A külső figyelés szerepe az állambiztonsági szervek munkájában

Sajtó

Express, 1959

Kadar-Agenten terrorisieren Wien: „Blinder” als Lockvogel. *Express*, július 8.